

Români dobrogeni stabiliți la stînga Dunării în secolele XVII—XVIII

TUDOR MATEFSCU

Porțiunea Dunării care separă Dobrogea de celelalte teritorii românești a constituit, din cele mai vechi timpuri, o zonă de osmoză etnică. Îndeosebi în timpul celor peste patru secole și jumătate de stăpînire otomană asupra Dobrogei, cauze multiple, mai cu seamă de natură economică și socială, au făcut ca un număr apreciabil de români din Țara Românească, Moldova și Transilvania să treacă fluviul și să se stabilească în provincia pontică. Acest fenomen, care a luat amploare în anumite perioade, ca, de pildă, în secolul al XVIII-lea, este, în general, bine cunoscut în istoriografia noastră¹.

A existat însă și procesul invers, deși nu chiar de aceeași amplitudine, al trecerii și așezării în Țara Românească și Moldova a unor români dobrogeni. Cauzele au fost similare, dar intensificarea s-a produs în momente diferite, în funcție de intervenția unor factori specifici istoriei Dobrogei. Acest sens al întrepătrunderilor românești în zona Dunării din dreptul Dobrogei nu a fost nici el ignorat de istoriografie, dar tratarea lui s-a făcut doar în mod tangențial², fără a i se dedica pînă acum un studiu special.

Primele cazuri de statornicire a unor români dobrogeni la stînga Dunării sînt legate de procesul de înființare, în Țara Românească și Moldova, a satelor noi, numite „slobozii”. La crearea acestor așezări, puterea domnească introduce condiția, devenită definitivă și categorică în prima jumătate a secolului al XVII-lea, ca locuitorii respectivi să fie din afara principatului, oameni din „altă țară”³. În actele privind întemeierea sloboziilor, printre statele enumerate de unde puteau fi strînși noii locuitori, apare, aproape totdeauna, și „Țara Turcească”, denumire prin care, în general, se înțelegea Imperiul otoman, dar care, în mod curent, desemna la români, în primul rînd, Dobrogea, aflată pe atunci sub stăpînire otomană⁴.

Pentru Țara Românească, primele statorniciri ale românilor dobrogeni atestate sigur datează de la începutul secolului al XVII-lea⁵. La 18 aprilie

¹ N. Iorga, *Constatări istorice cu privire la viața agrară a românilor*, București, 1908, p. 41, idem, *Ce reprezentăm în Dobrogea*, Valenii de Munte, 1910, p. 18; C. Brătescu, *Populația Dobrogei, în 1878—1928, Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească*, București, 1928, p. 207—210; G. Iscru, *Fuga țaranilor — jorma principală de luptă împotriva exploatarii în veacul al XVIII-lea în Țara Românească*, în „Studii. Revistă de istorie”, XVIII(1965), nr. 1, p. 127—135; etc.

² C. Brătescu, *Contributions à la question de la Dobrogea*, în *La Dobrogea roumaine*, Bucharest, 1919, p. 83—84; Panait I. Panait, *Vechimea așezărilor sătești de pe brațul Borcea*, în „Pontica”, IV, Constanța, 1971, p. 380—382.

³ Matei D. Vlad, *Colonizarea rurală în Țara Românească și Moldova (secolele XV—XVIII)*, București, 1973, p. 66, 72.

⁴ *Ibidem*, p. 24. Despre această problemă vezi îndeosebi D. Șandru, *Mocani în Dobrogea*, București, 1946, p. 34.

⁵ N-ar fi totuși exclus ca unele stabiliri să fi avut loc încă din secolul al XVI-lea. Într-un *hrisov* din 12 martie 1580 de la Mihnea Turcitul se vorbește de „Pătru Arbănașiu de la Cernavoda”, ca și alți „arbănași”; aflați, atunci în Țara Românească. (*Documente privind istoria României, veacul XVI*, B. Țara Românească, vol. IV, București, 1952, p. 461). S-a crezut că este vorba de un român dobrogean stabilit la stînga Dunării. (Panait I. Panait, *op. cit.*, p. 382). În realitate însă, știrea nu se referă la Cernavodă din Dobrogea, ci la *Cervevoda* (numită de români, de regulă, Cernavoda), localitate situată în Bulgaria, lângă Rușciuc. O parte dintre locuitorii săi, care sînt arătați ca fiind albanezi („arbănași”) s-au strămutat mai apoi, în timpul lui Mihai Viteazul, în Țara Românească, unde au fost sta-

1610, Radu Șerban acordă mai multe scutiri locuitorilor care urmau să se așeze pe moșiile Episcopiei Buzăului și care trebuia să fie „or oamen<i> da peste Dunăre, or den Țeara Ungurească, or de la Mold<o>va, care vor vene să se pui suptu s<fin>ta episcopie”⁶. Enumerarea, în primul rând, a locuitorilor de peste Dunăre, respectiv din Imperiul otoman, arată că venirea și statornicirea acestora în țară era deja un lucru obișnuit. Acești locuitori erau, neîndoios, creștini, deoarece stabilirea turcilor pe teritoriul principatelor nu era cu nici un chip îngăduită⁷. Printre oamenii care vor fi venit s-au aflat, foarte probabil, și români dobrogeni, mai cu seamă că episcopia avea moșii și în apropierea Dunării, spre Dobrogea.

Tot în timpul domnului Radu Șerban (1603—1611) a fost întemeiată în Țara Românească o slobozie⁸, despre care avem informații sigure că a fost populată cu români dobrogeni. Este vorba de așezarea numită Satu Nou de pe ocina satului Brînceni, aparținînd Mănăstirii Dealu⁹. Ambele localități, care se aflau în apropierea actualului sat Jegălia din județul Ialomița¹⁰, așadar pe malul stîng al brațului Borcea, au dispărut ulterior¹¹.

Prima mențiune despre slobozia Satu Nou apare într-un hrisov din 15 februarie 1614, prin care voievodul Radu Mihnea, succesorul lui Radu Șerban, întărește scutirea de obligații față de domnie a locuitorilor „sîrbi care stau pe ocina Brînceni, ce se cheamă Satul Nou, ca să fie în pace”. În continuare se spune: „Astfel am făcut întocmire cu mai sus zîșii sîrbi care trăiesc în Satul Nou, ce este pe ocina satului Brînceni, pentru îndestularea sfintei mănăstiri, să dea mai sus zîșii sîrbi și toți oamenii care se vor închina pe acel loc toate dăjduile ca și ceilalți vecini, iar pentru muncă și pentru pește ei să fie în pace...”¹². Față de Mănăstirea Dealu, căreia îi erau aserviți („vecini”), locuitorii sloboziei aveau așadar numai o parte din obligațiile obișnuite, de celelalte fiind de asemenea scutiți. În același an, la 10 iulie este emis un nou hrisov pentru așezarea Satu Nou, specificîndu-se că locuitorii săi erau „oameni fără dajdie, de peste Dunăre și sîrbi”¹³.

În ceea ce privește noțiunea de „sîrbi”, prin care se înțelegeau, în general, locuitorii slavi de la dreapta Dunării¹⁴, în acest caz ea nu exprima o

---

torniciți în satul Călinești din județul Prahova. Din documentul de mai sus rezultă însă că unii se aflau mai demult la stînga Dunării. Pentru trecutul Cernavodei și confundarea ei cu Cernavoda dobrogeană, vezi Tudor Mateescu, *Din legăturile Episcopiei de Cerven cu țările române (sec. XVII—XIX)*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XCIV (1976), nr. 1—2, p. 176—179.

⁶ *Documente privind istoria României*, veacul XVII, B. Țara Românească, vol. I, (București), 1951, p. 452.

⁷ Matei D. Vlad, *op. cit.*, p. 72.

⁸ Mențiunea că această slobozie a luat ființă în timpul domniei lui Radu Șerban apare în două documente ulterioare, din 1616 și 1628. Vezi *Documente privind istoria României*, veacul XVII, B. Țara Românească, vol. III, (București), 1951, p. 54; *Documenta Romaniae Historica*, B. Țara Românească, vol. XXII, București, 1969, p. 124.

⁹ *Documente privind istoria României*, veacul XVII, B. Țara Românească, vol. II, (București), 1951, p. 250.

¹⁰ *Ibidem*, p. 86.

¹¹ Vezi Panait, *op. cit.*, p. 381, unde se spune că așezarea Satul Nou „poate fi Belicul de azi”. Satul Belic, aflat tot pe brațul Borcea, a fost creat însă, așa cum vom vedea mai jos, mult mai tirziu, în secolul al XVIII-lea.

¹² *Documente privind istoria României*, veacul XVII, B. Țara Românească, vol. II, p. 250.

¹³ *Ibidem*, p. 294.

¹⁴ Matei D. Vlad, *op. cit.*, p. 69; Louis Roman, *Sud-dunăreni în Țările Române (1688—1739)*, în „Romanoslavica”, XXIV, 1986, p. 203, nota 1.

realitate etnică¹⁵. Avem dovada sigură că oamenii care au întemeiat slobozia Satu Nou erau, aproape toți, români originari din Dobrogea¹⁶, din vreunul (sau mai multe) din satele românești aflate dincolo de fluviu, în acel drept. La 25 noiembrie 1616, când domnul Alexandru Iliș întărește scutirile acordate acestei așezări, „vecinii” care întemeiaseră satul sînt ridicați la treapta de moșneni, urmînd să se bucure de acest drept toți cei care mai voiau să se stabilească acolo¹⁷. Cu aceste prilej, se dă și numele locuitorilor sloboziei, cele mai multe fiind curat românești: Micul, Mînzatul, Bran, Balotă, Grama, Milea, Neagul, Ochean, Sîmedriu, Oancea, Tudor, Vintilă, Vlad, Ion, Ursu, Crăciun, Lintîș, Oprea, Neagoe, Radul, Mușat, Grozea, Copaci, Soare, Iancul, Măinea, Botușar, Lupul, Sîmbotin, Voncilă, Goga, Giurgiu, Barbul, Badea, Tatul, Criveț, Cioroiul, Răspopol, Dobrotă, Șerban, Duma, Mircea, ș.a. Alte nume, ca: Stoica, Stan, Stanciu, Zane, Dobre, Dragomir, Bogdan, Costea, Necula, Stoian, Iacov¹⁸, chiar dacă sînt comune și slavilor de la sudul Dunării, au fost frecvente din vechime și la români. Slobozia Satul Nou a fost așadar o așezare românească, înființată de români originari din Dobrogea, atrași, pe moșia Brînceni a Mănăstirii Dealu de anumite avantaje, garantate de autoritatea supremă a Țării Românești.

Drepturile locuitorilor acestui sat au fost confirmate din nou, la 15 iunie 1626, de către domnul Alexandru Coconul, în act făcîndu-se și următoarea mențiune: „Și am văzut domnia mea și hrisoavele și cărțile celorlalți domni de iertare, făcute una după alta, cu mare blestem”¹⁹. O altă întărire este dată apoi de Alexandru Iliș, în cea de a doua domnie, la 1 mai 1628, cînd sînt enumerați iarăși toți locuitorii și cînd este confirmată situația lor de moșneni²⁰. După această dată, informațiile despre slobozia Satul Nou încetează din păcate.

Au existat însă și alte slobozii înființate în Țara Românească și Moldova cu români veniți din Dobrogea, deși, în cazul lor, locul de origine este arătat tot sub denumirea generică de „Țara Turcească”. Cel puțin pentru cele create în Bărăgan (județele istorice Ilfov, Ialomița și Brăila) și în sudul Moldovei, trebuie admisă, printre noii locuitori și prezența românilor dobrogeni. Se pare totuși că ei au participat la întemeierea de slobozii și în alte locuri din cele două principate.

Uneori, noii veniți erau de fapt vechi locuitori ai Țării Românești sau ai Moldovei, așadar în chip sigur români, fugiți mai demult, din cauza apăsărilor fiscale, peste Dunăre²¹, și care acum reveneau pentru a se bucura de scutirile acordate sloboziilor²². Astfel, domnul Moldovei, Radu Mihnea, dăruia Mănăstirii Pobrata, la 9 februarie 1617, dreptul de a strînge noi locuitori la satul Uriști din ținutul Covurlui, ca și „oameni care au fugit din țara noastră în

¹⁵ Numirea „sirbi” cuprindea însă, de regulă, nu numai pe slavii de la dreapta Dunării, ci și pe românii veniți de acolo. (Matei D. Vlad, *op. cit.*, p. 97).

¹⁶ Vezi această concluzie și de la Panait I. Panait, *op. cit.*, p. 382.

¹⁷ *Documente privind istoria României*, veacul XVII, B. Țara Românească, vol. III, p. 53–55.

¹⁸ *Ibidem*, p. 54.

¹⁹ *Documenta Romaniae Historica*, B. Țara Românească, vol. XXI, București, 1965, p. 183.

²⁰ *Ibidem*, vol. XXII, p. 124–125.

²¹ Cei mai mulți dintre țărani fugari treceau peste Dunăre, în Imperiul otoman. (Lia Lehr, *Factori determinanți în evoluția demografică a Țării Românești în secolul al XVII-lea*, în „Studii și materiale de istorie medie”, VII, 1974, p. 178).

²² Matei D. Vlad, *op. cit.*, p. 68.

Țara Turcească”, și toți „să aibă de la domnia mea slobozie pe patru ani”²³. Peste un an, la 1 aprilie 1618, același drept îl dobîndeau boierul Condre și ureadnicii lui și vătămării din satul Șivița, tot din ținutul Covurlui, pentru „ori cîți oameni vor chema din altă țară, în acest sat”, noii veniți urmînd să beneficieze de „slobozenie pe cinci ani”²⁴.

La 10 ianuarie 1630, domnul Țării Românești, Leon Tomșa, întărea Mănăstirii Sfînta Troiță (Radu-Vodă) din București un loc în oraș, „unde a fost palanga care a făcut-o Sinan Pașa”, aluzie deci la evenimentele din anul 1595. În continuare, se făcea următoarea mențiune: „Oricare om va trăi pe acel loc mai sus-zis, sau fie vlah sau grec sau sîrb sau arbănaș sau moldovean, oricare om străin ar fi venit de peste Dunăre sau din altă parte, toți să fie în pace și iertați...”²⁵. Într-un hrisov din 27 aprilie 1632 al aceluiași domn, prin care se întăreau aceleași mănăstiri „rumâni” din satul Cretinești, se spuneau următoarele: „Iar de cîndu au fost cele răotăți, în țeară și robii, ei au fugit de au trecut Dunărea decindea”²⁶. Și în acest caz este vorba tot de fugari reveniți de dincolo de fluviu, din Imperiul otoman. Avînd în vedere că zonele preferate ale țăranilor fugiți peste Dunăre erau Dobrogea (mai ales) și regiunea Vidinului²⁷, în care se afla o numeroasă populație românească, considerăm că nu greșim dacă afirmăm că cei mai mulți dintre acești locuitori se întorceau după o ședere, uneori destul de lungă, în provincia pontică.

Participarea românilor dobrogeni la înființarea de slobozii în Țara Românească și Moldova în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea este atestată și de alte documente. Așa, de exemplu, la 12 ianuarie 1676, domnul Moldovei, Antonie Ruset, îngăduia episcopului de Huși, Sofronie, să strîngă „cît de mulți” oameni străini „din Țara Turcească” și din alte părți pentru a-i așeza în ținutul Fălciu, la siliștile Crețești²⁸ și Cîrligați²⁹. O îngăduință similară era dată de domnul Gheorghe Duca, la 18 decembrie 1678, pentru siliștea Fîntîna din ținutul Tecuci³⁰. La începutul anului 1681, domnul Țării Românești, Șerban Cantacuzino, hotăra înființarea unui nou sat pe moșia Făcăieni din județul Ialomița, acordînd largi scutiri celor care s-ar așeza acolo, cu condiția ca toți să fie „adevărați striini, dă altă țeară”³¹. Satul, numit în vorbirea curentă Făcăieni, este atestat prima dată la 1467³², avînd deci o însemnată vechime, dar se vede că, între timp se spărsese, în împrejurări rămase necunoscute. El există și astăzi, fiind situat chiar pe malul brațului Borcea, iar locuitorii lui s-au aflat

²³ Documente privind istoria României, veacul XVII, A. Moldova, vol. IV, (București), 1956, p. 97.

²⁴ Ibidem, p. 257.

²⁵ Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească, vol. XXIII, București, 1969, p. 20.

²⁶ Ibidem, p. 554.

²⁷ N. Iorga, Constatări istorice..., p. 41.

²⁸ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 543, f. 97—98.

²⁹ Ibidem, fond Episcopia Hușilor, XLVI/4.

³⁰ Ibidem, fond Mănăstirea Galata, VI/28.

³¹ Doina Tincuțescu, Silvia Vătafu-Găitan, Documente din timpul domniei lui Șerban Cantacuzino, în „Revista Arhivelor”, anul LVIII (1981), vol. XLIII, nr. 1, p. 61.

³² Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească, vol. I, București, 1966 p. 224—225.

încă dinainte de 1777, în strînsă legătură cu românii din Dobrogea³³, ceea ce poate întări presupunerea că unii dintre aceștia au participat la crearea lui. La fel, domnul Moldovei, Constantin Duca, la 4 martie 1701, emitea un hrisov pentru siliștea Petroasa din ținutul Covurlui³⁴.

Ilustrativ, în sensul celor arătate mai sus, este cazul satului Vlădeni din județul Ialomița, situat la Borcea, așadar în imediată vecinătate cu Dobrogea. Această așezare, atestată încă din anul 1467³⁵, se afla, la începutul secolului al XVIII-lea, în stăpînirea Mănăstirii Sf. Ioan din București. La 3 mai 1719, domnul Nicolae Mavrocordat acordă acestei mănăstiri dreptul de a strînge pe moșia sa Vlădeni din județul Ialomița „oameni striini, den Țara Turcească, fără de bir și fără de gilceavă”³⁶. Satul se spărsese probabil, la o dată pe care nu o cunoaștem, iar locuitorii trecuseră în Dobrogea, așa cum rezultă dintr-un alt hrisov al lui Nicolae Mavrocordat, emis la 19 iulie 1721. La acea dată, se încuviințează aceluiași așezămînt monahal „ca să aibă a ținea la moșia mănăstirii ce să chiamă Vlădenii ot sud Ialomița 5 rumâni. Care rumâni sînt fugiți de multă vreme în Țara Turcească și acum vrînd să vie în țară casă slujească sfîntei mănăstiri, i-am ertat domnia mea ca să fie în pace și ertați de haraciu...”³⁷. Așezarea s-a spart din nou în timpul războiului ruso-turc din 1768—1774, locuitorii refugiindu-se foarte probabil de asemenea în Dobrogea. La 30 iulie 1772, Divanul Țării Românești emitea o „carte” către egumenul Mănăstirii Sf. Ioan, la cererea acestuia, în care se arăta că siliștea Vlădeni se spărsese „din împerecherea vremilor cu răzmiriți”, iar oamenii se împrăștia-seră „care încotro au vrut”. Acum egumenul căpăta dreptul „ca să umble și oriunde va găsi pe acei fugari să-i ia cu toată iconomia lor și să-i aducă la urmă...”³⁸.

În aprilie 1785, sultanul Abdul-Hamid I porunca domnului Moldovei Alexandru Mavrocordat-Firaris să înapoieze „un număr oarecare de raiale din Hirșova”, care fuseseră atrase de pîrcălabul de Galați, făgăduindu-li-se scutire de dări pe trei ani³⁹.

În unele cazuri, însă, inițiativa înființării acestor sate au avut-o chiar unii feudali turci din Dobrogea. Fenomenul este legat de obiceiul acestora de a trece Dunărea în Principate pentru a-și paște vitele în mod abuziv și pentru a cotopti terenuri, pe care le lucrau fără a se supune vreunei obligații

³³ Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei (1830—1877)*, București, 1975, p. 142, 213.

³⁴ Arh. St. Buc., colecția Achiziții noi, CCXX/2.

³⁵ *Documenta Romaniae Historica*, B. Țara Românească, vol. I, p. 225.

³⁶ Arh. St. Buc., fond Mănăstirea Sf. Ioan, București, V/31. Vezi și Matei D. Vlad, *op. cit.*, p. 77.

³⁷ *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*, vol. I, Țara Românească, (București), (1961), p. 295—296.

³⁸ *Ibidem*, p. 584—585.

³⁹ *Documente turcești privind istoria României*, vol. II, 1774—1791, întocmit de Mustafa A. Mehmet, București, 1983, p. 60—61.

față de domnie. Astfel de încălcări sînt atestate încă din secolul al XVI-lea⁴⁰, dar ele se intensifică, devenind frecvente, în veacul al XVIII-lea. Cu prilejul lor, turcii ridicau „odăi” și alte instalații pentru păscutul vitelor și pentru cultivarea pămîntului⁴¹, dar nu se stabileau definitiv, deoarece statutul vasalității Principatelor față de Poarta otomană nu permitea acest lucru⁴². Cu toate acestea, se puteau statornici oamenii lor creștini, aduși de la dreapta Dunării, care își durau case și gospodării.

La 31 ianuarie 1729, domnul Moldovei, Grigore Ghica II, emite un hrisov prin care se îngăduia ca Hasan Aga, serdar de Galați, să-și colonizeze satul Siliște cu „oameni streini, den Țara Turcească și dentr-alt(e) țări, orcăt de mulți ar aduce, să-i așeze în sat”⁴³. Această permisiune este înnoită apoi la 24 aprilie 1736 și la 18 decembrie 1739⁴⁴. Este vorba, foarte probabil, de un turc din Dobrogea, iar satul pe care-l înființa urma să fie populat de asemenea, în primul rînd, cu locuitori din această provincie, nu însă turci⁴⁵, ci creștini. În cazul în care satul a fost într-adevăr creat, trebuie să presupunem și prezența românilor dobrogeni printre locuitorii săi.

În același fel a fost întemeiat și satul Beilic din județul Ialomița, pe moșia Brînceni a Mănăstirii Dealu, pe care ființase mai demult și slobozia Satu Nou. Ibram (Ibrahim) Aga ridicase, mai întii, acolo o „hodae”, apoi strînsese și oameni, al căror număr ajunsese, în 1742, la 53, punînd mai mare peste ei un locțiitor („chehaia”). La 25 aprilie acel an, domnul Mihai Racoviță dădea următoarea poruncă ispravnicului județului Ialomița: „... să mergi acolo la acea hodae și să ceri cartea la acea chehaia, și pe cîți oameni îi va fi scriind ca să aibă, pă ace<ia> să-i lași, iar cîți oameni vor zece mai mult să-i iai de supt stăpînirea lui și să-i da în seama sfintei mănăstiri ca să fie sat al mănăstirii”⁴⁶. Satul Beilic este pomenit din nou la 17 martie 1752, într-un document de la domnul Grigore Ghica II, fiind considerat tot ca „hodae turcească”⁴⁷. Așezarea apare însă ca sat în mai multe izvoare cartografice:

⁴⁰ Dintr-un firman al sultanului Soliman I din 21 mai 1560 reiese că domnul Alexandru Lăpușeanu se plînsese Înaltei Porți că țărani din Adj-Dan (poate Agighiol) și din alte două sate învecinate, precum și alți locuitori ai „vilaietului” Dobrogea, trecuseră în chip abuziv în Moldova, unde își pășteau vitele și unde începuseră să cultive pămîntul, refuzînd să dea ceva în schimb. Vezi Mihail Guboglu, *Catalogul documentelor turcești întocmit de...*, vol. II, București, 1965, p. 29 (rez. 78); N. Iorga, *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Peincipatelor Române*, București, 1900, p. 174—175.

⁴¹ *Documente privind relațiile agrare...*, vol. I, p. 332.

⁴² Matei D. Vlad, *op. cit.*, p. 72.

⁴³ *Ibidem*, p. 78.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 78, nota 101.

⁴⁵ Cf. *ibidem*, p. 78: „Este probabil ca cei veniți <<den țara turcească>> să fie de astă dată elemente turcești”. Pînă în prezent însă, nu este dovedită nici o excepție în această privință, stabilirea turcilor pe teritoriul țării române [nefiind îngăduită, așa cum arată de altfel chiar autorul în lucrarea citată. Poarta otomană a respectat acest atribut al autonomiei Principatelor.

⁴⁶ *Documente privind relațiile agrare...*, vol. I, p. 402.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 510.

într-o hartă franceză a Dunării elaborată după 1773 (*Beilipie*)⁴⁸; în harta lui Schmidt din 1774 (*Beilip*)⁴⁹, ca și în harta din 1782 a lui Rizzi Zannoni (*Beilipie*)⁵⁰.

S-a făcut legătura între acest sat de pe brațul Borcea, existent și astăzi, și satul omonim din Dobrogea⁵¹, aflat aproape în același drept, dincolo de Dunăre, denumirile lor fiind considerate toponimice dublete⁵². S-a afirmat, pe baza unor argumente logice, în acest caz, anterioritatea așezării dobrogene⁵³, care, într-adevăr, este mai veche⁵⁴. Avem acum convingerea că Ibrahim Aga, întemeietorul satului Beilic din județul Ialomița, era originar din Beilicul dobrogean, ceea ce explică și transplantarea numelui localității, iar locuitorii noii așezări de pe Borcea erau, dacă nu toți, cel puțin în buna parte, români originari din Dobrogea.

La plingerea domnilor celor două principate, Poarta otomană a luat măsuri, în tot cursul secolului al XVIII-lea, pentru alungarea turcilor care încălcau teritoriile românești și chiar pentru distrugerea instalațiilor pe care le construiseră⁵⁵. Într-un firman al sultanului Mahmud, din noiembrie 1750 se arăta că, „potrivit distinsului meu ordin ce s-a emis, odăile și cișele înființate din nou în principatul Țării Românești, în dreptul Brăilei și Hirșovei și Silistrei și Turtucaiei și Giurguiului și Șiștovului și Nicopolului și Turnului au fost dărimate și distruse, iar stăpînii lor au fost alungați și îndepărtați, dîndu-se dispoziții și recomandări și povețe și avertismente pentru ca, de acum încolo să nu se mai facă arături și semănături prin încălcarea proprietăților și pămînturilor celor din Țara Românească”⁵⁶. O dispoziție similară a fost dată în timpul domnului Scarlat Ghica, probabil în prima sa domnie (1758—1761), în care se menționează expre, încălcările săvîrșite de nazîrul Silistrei, Hagi Habil⁵⁷.

Într-o scrisoare din 8 decembrie 1759 a lui Ahmed, cadîul de Hirșova, către Ali Aga, comandantul orașului, se arăta că de la Cladova pînă la Brăila au fost luate din mîna uzurpatorilor „pămînturile, pășunile și le-au înapoiat proprietarilor lor, dărîmînd casele și adăposturile de iarnă construite și scoțînd din țară stupii și animalele”⁵⁸. În 1763, aianii și muhafizii dunăreni erau oprîți, printr-o poruncă a sultanului, de a mai trece în cele două principate pentru a face semănături sau a cosi iarba⁵⁹. Aceeași interdicție o găsim și în hatișerifurile de privilegii din 1774 și 1784, acordate Țării Românești și

⁴⁸ Panait I. Panait, *op. cit.*, p. 380, nota 15.

⁴⁹ Biblioteca Academiei Române, Hărți, D.VII.12.

⁵⁰ *Ibidem*, C.XXV, 46.

⁵¹ În prezent, satul Beilic din Dobrogea se numește *Vile*.

⁵² C. Brătescu, *Populația Dobrogei*, p. 208.

⁵³ *Idem*, *Contributions à la question de la Dobrogea*, p. 83.

⁵⁴ Astfel apare, sub forma *Benlik*, în harta austriacă intitulată „Plans der Moldau, Bessarabien und Wallachey”, alcătuită în timpul războiului ruso-turc din 1768—1774. (Biblioteca Academiei Române, Hărți, D.XXVII.4).

⁵⁵ Mihail Guboglu, *op. cit.*, vol. II, p. 245—246 (rez. 813—814).

⁵⁶ Valeriu Veliman, *Relațiile româno-otomane (1711—1821). Documente turcești*, București, 1984, p. 314).

⁵⁷ <Mihai Cantacuzino>, *Istoria politică și geografică a Țării Românești de la cea mai veche a sa întemeiere pînă la anul 1774*, trad. de George Sion, București, 1865, p. 73—75.

⁵⁸ H. Dj. Siruni, *O năvălire necunoscută a bandelor turcești în țările române la 1769 după documente turcești din Arhivele Statului*, în „Revista Arhivelor”, IV (1940), nr. 1, p. 26.

⁵⁹ Mihail Guboglu, *op. cit.*, vol. I, București, 1960, p. 69 (rez. 218—220).

Moldovei, în care se arăta că turcii nu aveau voie să dețină moșii, ciflicuri și să pășuneze vite pe pământul Principatelor ⁶⁰.

Cu toate acestea, încălcările și chiar înființarea de așezări stabile la stînga Dunării au continuat. Într-o poruncă domnească din 12 martie 1792 către ispravnicii județului Ialomița, se arăta că fusese orînduit, în mod special, un dregător turc „să sfărâme un cătun ce se făcuse de cei de dincolo dincoace, pe pământul țării”, în apropierea brațului Borcea ⁶¹. Este vorba, și în acest caz, de o așezare creată de români dobrogeni din inițiativa vreunui turc, ceea ce se explică măsura luată pentru distrugerea ei.

În legătură cu aceste încălcări, trebuie amintită și situația unor sate din Balta Brăilei. În cartea veliților boieri din 1764, către Mimiș Aga Turnagi bașa, orînduit cu îndreptarea hotarelor țării, se arăta că, în această baltă, pe moșia Berteasca a Mănăstirii Văcărești, se găseau două sate, Stoenеști și Frecăței, care, pe vremea domnului Constantin Brîncoveanu ⁶², „cu voința mării sale, s-au fost dat sătenilor ot Daia Chioiu ⁶³ de peste Dunăre să le fie numai pentru pășunea dobitoacelor, iar de doi trei ani încoace, strîngînd oameni din țară, i-au făcut sate și i-au numit pа unii Stoenеști, care îi stăpînește subașa ot Daia Chioiu, și pа alții Frecăței, care îi stăpînește voivoda ot Dăeni” ⁶⁴. Aceste așezări, deși se spune că au fost populate cu oameni ai Țării Românești, aveau, foarte probabil și locuitori români din satul dobrogean Dăieni (tc. Daiachioi), mai ales că erau stăpînite de către dregătorii turci de acolo: șeful poliției (subașa. tc. *subașî*) și cîrmuitorul local (voivoda, voievodul). O dovadă în acest sens o constituie faptul că, în 1833, după reîntegrarea la țară a teritoriului respectiv ⁶⁵, populația celor două așezări a trecut în masă peste Dunăre, în Dobrogea, cu ajutorul locuitorilor din satele dobrogene Dăieni și Gîrliciu ⁶⁶.

Un caz aparte îl constituie soarta satului dobrogean Scrofeni, aflat pe malul Dunării, între Hîrșova și Cernavodă, în apropiere de Topalu. După anul 1735, la o dată pe care nu o cunoaștem precis, acest sat ajunge în stăpînirea Mănăstirii Sf. Ioan din București, care, așa cum am văzut, posedă mai demult moșia Vlădeni din județul Ialomița, aflată în același drept, dincolo de Dunăre. Această trecere în stăpînirea unui așezămînt monahal al Țării Românești s-a făcut foarte probabil, prin vînzarea de către locuitorii satului, toți români, a moșiei lor, ceea ce a determinat, totodată, transformarea acestora în supuși („birnici”), ai domnului de la București ⁶⁷. Noua situație

⁶⁰ Ghenadie Petrescu, Dimitrie A. Sturdza, Dimitrie C. Sturdza, *Acte și documente relative la istoria renascerei României*, vol. I, București, 1888, p. 279, 283–284.

⁶¹ V. A. Urechia, *Istoria românilor*, vol. IV, București, 1892, p. 69–70 în notă.

⁶² Rezultă că pe vremea lui Constantin Brîncoveanu satele nu existau sau erau doar simple siliști.

⁶³ Vezi și N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. V, București, 1903, p. 502, unde s-a transcris greșit, în loc de „ot Daia Chioiu” — „odae Chioiu”. De aici s-a ajuns la lectura „Odaia Chiorii”, pe care o găsim la Radu I. Perianu, *Raiaua Brăilei. Noi contribuțiuni*, în „Revista istorică română”, XV (1945), fasc. III, p. 297, 327.

⁶⁴ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 847, f. 23.

⁶⁵ Reîntegrarea a avut loc la 1829, odată cu raiaua Brăilei. (Radu I. Perianu, *op. cit.*, p. 297).

⁶⁶ Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei...*, p. 63–64. La 1846 Înalțul Divan al Țării Românești judeca o pricină „pentru locul ce-l ținea(у) Dăeni(i)” în județul Brăila, în aceeași zonă a satelor amintite mai sus. (Arh. St. Buc., fond Înalta Curte, Secția civilă și criminală, dosar 51/1843, f. 75).

⁶⁷ Tudor Mateescu, *Un sat dobrogean în stăpînirea Mănăstirii Sf. Ioan din București (sec. XVIII)*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XCIII (1975), nr. 3–4, p. 373–375.

nu putea fi însă admisă de autoritățile otomane din Dobrogea, care au raportat acest lucru Porții. Drept urmare, s-a emis „porunca prea puternicii împărății”, pusă în aplicare în aprilie 1764, cu prilejul îndreptării hotarelor dintre Țara Românească și Imperiul otoman, când satul Scrofeni a fost ars, iar locuitorii săi strămutați la stînga Dunării, probabil tot pe vreo moșie de-a Mănăstirii Sf. Ioan⁶⁸. Este aici un caz special, probabil unic, de stabilire forțată în Principate a unor români originari din Dobrogea.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, începe seria războaielor ruso-turce, care au avut totdeauna ca teatru de operațiuni și Dobrogea și care au cauzat mari suferințe populației acestei provincii. Românii dobrogeni, la primele semne ale primejdiei, luau drumul pribegiei, refugiindu-se dincolo de Dunăre, unde își ridicau noi locuințe. După trecerea urgiei, cei mai mulți reveneau la vechile vetre, dar erau și unii care rămîneau definitiv în Țara Românească sau în Moldova⁶⁹. La 1792, așa cum consemna călătorul englez William Hunter, „gubernatorul” turc de la Rasova, sub autoritatea căruia se găseau alte 11 sate, depunea mari eforturi pentru a-i determina pe locuitorii fugiți în cursul războiului încheiat la începutul acestui an să se înapoieze și să-și reclădească gospodăriile⁷⁰.

În felul acesta, au luat ființă în unele județe ale Țării Românești⁷¹, dar mai ales în Ialomița, pe brațul Borcea, mai multe sate⁷² ale căror denumiri arată originea dobrogeană a locuitorilor lor⁷³. În majoritate ele datează din secolul al XIX-lea, dar sînt și unele care își au începuturile în veacul precedent. Așa este satul Coslogeni, situat pe brațul Borcea, în apropiere de Dichiseni, pe care îl găsim în harta austriacă din 1790—1791 a lui Specht, sub forma Koszliesen⁷⁴. Într-un act de hotărnicie din 27 aprilie 1791 pentru moșia Dichiseni din județul Ialomița se arată că martorii au fost doi locuitori din satul Dichiseni și unul Necula Gorgonea, din satul învecinat, „Cozlogeni”. Ei erau în vîrstă „ca de cincizeci de ani”, și declarau că acolo erau născuți și crescuți. Satul Coslogeni avea așadar o vechime de peste jumătate de secol, realitatea întărită și de faptul că, așa cum se spune în document, avea și biserică⁷⁵. Numele este o dovadă că locuitorii săi erau originari din satul dobrogean Coslugea, pe care știri sigure ni-l arată că așezare românească⁷⁶.

În afară de aceste stabiliri în grupuri mari, au fost și cazuri de statorniciri individuale în Țara Românească și Moldova a unor români dobrogeni. Astfel, la 1647, un anume Iane Dobrogeanu figurează într-o pricină cu Mănă-

⁶⁸ *Ibidem*, p. 374—376.

⁶⁹ G. Vilsan, *Droits bulgares et romains sur la Dobrogea*, în *La Dobrogea roumaine*, p. 72.

⁷⁰ William Hunter, *Travels in the year 1792, through France, Turkey, and Hungary, to Vienna concluding with an account of that city*, London, 1796, p. 263.

⁷¹ N-ar fi exclus deloc ca, printre cei 271 de bejenari „bulgari”, care au întemeiat, în timpul războiului din 1768—1774 pe moșia orașului Ploiești, satul *Tutracan*, amintind numele turcesc al orașului Turtucaia, să fi fost și români. Pentru înființarea acestui sat vezi Ion Ionașcu, *Despre județele Olț și Argeș în catagrafia din anii 1773—1774 de la Moscova*, în „Mitropolia Olteniei”, X (1958), nr. 3—4, p. 251, nota 10.

⁷² Spre deosebire de așezările înființate din inițiativa feudailor turci, care, așa cum am văzut, erau de regulă distruse, satele formate de către românii dobrogeni refugiați rămîneau nesepărate, statornicirea acestor bejenari fiind deci îngăduită de domnie.

⁷³ C. Brătianu, *Contribution à la question de la Dobrogea*. p. 83—84; idem, *Populația Dobrogei*, p. 208.

⁷⁴ Biblioteca Academiei Române, Hărți, D.XXVII.6.

⁷⁵ Arh. St. Buc., fond Episcopia Buzăului, LXXIII/13.

⁷⁶ Despre caracterul românesc al acestui sat vezi Tudor Mateescu *Documente privind istoria Dobrogei...*, p. 296.

stirea Verbila pentru o ocină ⁷⁷, ceea ce îl arată ca fiind stabilit mai demult în Țara Românească. La 1747, un Iordache Dobrogeanul vindea lui Gheorghe logofătul un rînd de case în Dobrogea, în mahalaua Scaunelor ⁷⁸. Este vorba, fără îndoială, și în acest caz de un român originar din Dobrogea, stabilit mai demult în numitul oraș moldovean.

În catagrafia întocmită în anul 1774, în cîteva localități din sudul Moldovei apar mai mulți locuitori purtînd cognomenul „dicianul”: „Lazăr diciian” la Băneasa; „Șarban diciian”, „Neculai decian”, „Sandu decian” și alții la Minzâtești, iar la satul Puțani se spune că erau „oamenii căpitanului Ioniță Botezat ce i-au adus de peste Dunăre”: „Ștefan”, „Ion decian Fărîmălemn”, „Păvilache decian” și alții ⁷⁹. Așa cum se știe, în secolele trecute, românii din Dobrogea erau numiți de regulă „dicieni” ⁸⁰, nume pe care și-l dădeau ei înșiși. Este vorba și aici de români dobrogeni, stabiliți în Moldova cel puțin cu cîțiva ani înaintea întocmirii acestei catagrafii.

Mulți dintre acești români dobrogeni erau de fel din orașul Dîrstor (Silistra). Astfel, la 15 iunie 1680, frații Nedelco și Gheorghe „ot Drăstor”, cumpără o moșie în satul Sulești ⁸¹ (dispărut ulterior) pe care o revînd însă anul următor ⁸². Erau, așadar, în mod sigur, locuitori ai Țării Românești. Așa cum se știa la 1840, biserica din satul Corbești (Corșori), județul Muscel, fusese ridicată cu 154 de ani mai înainte, așadar în 1686, de Dimitrie Dîrstoreanu ⁸³. Numele arată limpede că este vorba de un român de la Dîrstor, venit mai demult în Țara Românească, unde posedă o însemnată avere dacă putea construi, numai pe cheltuiala sa, o biserică. Încă din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, așa cum consemna cronicarul Mihai Cantacuzino, printre breslele mici din Țara Românească figura și cea a neguțătorilor fugari de la Dîrstor „din cauza turcilor”, breaslă aflată „sub autoritatea cămărașului celui mare” ⁸⁴. S-a apreciat, pe bună dreptate, că acești neguțători, legați și înainte de viața economică de la stînga Dunării, fuseseră siliți să fugă pentru a-și putea continua activitatea stînjinită, tot mai puternic de starea de decadență a Imperiului otoman. Ei se încadrează însă curînd în coordonatele vieții economice locale ⁸⁵.

⁷⁷ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 454, f. 256v–257.

⁷⁸ D. Furtună, *Carte domnească prin care se adeverește că Gheorghe logofătul de taină din Dorohoi urmează să-și stăpînească în pace un rînd de case din mahalaua Scaunelor, cumpărată de la Iordache Dobrogeanu, 1749 mart. 5*, în „Revista Arhivelor”, I (1924–1926), nr. 1–3, p. 298–299.

⁷⁹ Mihai Brudiu, *Dicianu — un nume milenar în străvechea Dobroge*, în „Magazin istoric”, XII (1978), nr. 10 (139), p. 28.

⁸⁰ Const. C. Giurescu, *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, (Constanța), (1966), p. 5–6. În ceea ce privește originea acestui nume, s-a afirmat că ar veni de la *Vicina*, importantul centru dobrogean din secolele XII–XIV, cunoscut și sub numele de *Dicina*, desemnînd așadar inițial pe locuitorii acestui oraș și extins ulterior asupra tuturor ronânilor din Dobrogea. (*Ibidem*, p. 6). Am considerat, cu alt prilej, că acest nume derivă mai degrabă de la cuvîntul *decinda*, în forma mai veche *de-aci indea*, însemnînd „dincolo de apă”. (Tudor Mateescu, *Permanența și continuitatea românilor în Dobrogea*, București, 1979, p. 10, n. 5).

⁸¹ Arh. St. Buc., fond Mitropolia Țării Românești, XXII/4.

⁸² *Ibidem*, XXII/6.

⁸³ I. Răuțescu, *Documente muscelene*, II, *Bisericile din nordul județului Muscel în anul 1840*, în „Buletinul Comisiei istorice a României”, IX, 1930, p. 113. Vezi și Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România*, I, Țara Românească, vol. I, (Craiova), 1970, p. 194, unde, dintr-o greșeală de calcul, s-a dat 1786 ca an al înălțării acestei biserici.

⁸⁴ Mihai Cantacuzino, *op. cit.*, p. 30–31.

⁸⁵ Louis Roman, *op. cit.*, p. 198.

În marea lor majoritate acești dîrstoreni erau neguțători și meseriași. Astfel, la 1759, se afla în București un locuitor, meșteșugar sau neguțător, numit Dobre Dîrstoreanu, care semnează două acte ca martor⁸⁶. Unii dintre ei ajung să dețină însă și dregătorii de seamă, așa cum a fost Ianache Silistrelui, așadar Silistoreanul, pomenit la 1760 într-un document turcesc ca medelnicer și ispravnic al județului Gorj⁸⁷. La 15 noiembrie 1767 un Dumitru Dîrstoreanu adevărea în scris că luase cu chirie de la Mitropolie pentru negoțul său „cu vinuri”, o pivniță în mahalaua bucureșteană Scaune, împreună cu o casă de locuit și o „magazioară”⁸⁸. Rezultă, așa cum s-a apreciat cu deplină justete, că acești dobrogeni erau stabiliți demult și temeinic în Țara Românească, poate chiar dinainte de 1739⁸⁹.

În anul 1775, un Enciu Dărstoreanu arenda de la episcopul Mănăstirii Cozia venitul moșiei Lichirești din județul Ialomița, aflată deci chiar în dreptul Silistrei, „împreună cu o șaică veche”. El și-a făcut încă o șaică nouă „pentru al lui alișveris”, fără incuviințarea episcopului, ceea ce a dus la deschiderea unui proces între cele două părți⁹⁰. Cu prilejul judecării altor pricinii, sînt pomeniți, de asemenea, Tudor Dîrstoreanu, la 1776⁹¹ și Costanda Dîrstoreanca, la 1780⁹². În martie 1783, în București, în mahalaua Vergu, se afla un locuitor, Petcu Dîrstoreanu⁹³. În anul 1791 avea luată în arendă moșia Cojasca a logofetesei Maria Văcărescu un neguțător din București, numit Pascal Dîrstoreanu⁹⁴. Înainte de anul 1795, Marica Dărstoreanca, „șezătoare la Rasa, sud Ilfov”, vindea unui turc jumătate din casa părintească aflată în orașul Silistra, „la mahalaua creștinească, lângă biserica Sf. Gheorghe”⁹⁵. După cum se știe, aceasta era biserica subterană (partea ei de jos fiind adîncită în pămînt), construită de românii din Silistra înainte de 1780⁹⁶.

Din același oraș era originar și Chiriță Gheorghe Domușciul Drăstorean, care devine diac la Mănăstirea Radu-Vodă din București și care transcrie, în anii 1793—1794, cea mai mare parte a documentelor, în număr de peste 1200, care alcătuiesc condica acestei mănăstiri⁹⁷. De asemenea, într-un document din 11 noiembrie 1793 de la domnul Alexandru Moruzi este menționat un Ștefan Dîrstoreanu, împreună cu doi feciori ai săi⁹⁸.

La 1797 este atestat, tot la București, un croitor, Gheorghe Dîrstoreanu, despre care se spune însă că era supus otoman (*Türkischer Unterthan*)⁹⁹.

⁸⁶ George Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București (1594—1821)*, (București), (1961), p. 447—448.

⁸⁷ Valeriu Veliman, *op. cit.*, p. 376.

⁸⁸ Arh. St. Buc., fond Mitropolia Țării Românești, CCXXII/23.

⁸⁹ Louis Roman, *op. cit.*, p. 198.

⁹⁰ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 4, f. 54.

⁹¹ *Acte judiciare din Țara Românească, 1775—1781*, București, 1973, p. 156—157.

⁹² *Ibidem*, p. 827.

⁹³ Florian Georgescu, Paul I. Cernovodeanu, Ioana Cristache Panait, *Documente privind istoria orașului București*, București, 1961, p. 136—137.

⁹⁴ V. A. Urechia, *op. cit.*, vol. IV, p. 69, în notă.

⁹⁵ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 31, f. 43—44.

⁹⁶ P. P. Panaitescu, *Originea populației în Dobrogea Nouă*, București, 1940, p. 37.

⁹⁷ Tudor Mateescu, *Din legăturile culturale ale Dobrogei cu Țara Românească, în secolul al XVIII-lea*, în „Biserica Ortodoxă Română”, XCIII (1975), nr. 9—10, p. 1127—1128.

⁹⁸ V. A. Urechia, *op. cit.*, vol. IV, București, 1893, p. 624.

⁹⁹ Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XIX, partea I, București, 1922, p. 828—830.

La 30 mai 1800, dintre cei trei martori care adevereau că preotul Anton, orînduit la satul Tonea, județul Ialomița, fusese hirotonit „la Drăstor, la prea sfin<titul> părintele Grigorie, mitr<opolitul> dă acolo”, doi erau silistreni: Dimcea Dristoreanul din mahalaua bucureșteană Sfintu Ștefan și Enache Dristoreanul din mahalaua Udricanu ¹⁰⁰. De asemenea, la 1820 în „Companiia orașului Focșani”, figura și un Codin postăvarul Drăstoreanul, probabil descendent al unor silistreni, deoarece breasla acestora fusese desființată poate înainte de sfîrșitul secolului al XVIII-lea ¹⁰¹.

Au venit însă, fără îndoială, și români din alte părți ale Dobrogei. Astfel, sînt atestați mai mulți locuitori ai Țării Românești originari de la Cernavodă. Trei zapise pentru vînzarea unor moșii din județele Teleorman și Vlașca, datînd din 1651, 1656 și 1662, au printre martori pe „jupînul Sava neguștoriu ot Cernavodă” ¹⁰². La 1734 în București se afla neguștorul Sterie din Cernavodă, care vindea o prăvălie situată pe ulița mare a Șelarilor ¹⁰³. El este amintit apoi și în anii 1753 ¹⁰⁴ și 1783 ¹⁰⁵. În timpul războiului ruso-turc din 1768—1774, românii de la Cernavodă fuseseră strămutați forțat de trupele ruse în Țara Românească, unde rămăseseră timp de un an și jumătate. Ei se întorseseră la vetrele lor ¹⁰⁶, dar nu este exclus ca unii să fi rămas definitiv la stînga Dunării. În anul 1785 este atestat la București un locuitor numit Gheorghe Cernăvodeanu, care poseda un teren în mahalaua Olari ¹⁰⁷. La 1801 un Tudor Cernăvodeanu lua în arendă pe doi ani o moșie din județul Buzău a Mănăstirii Tîrgșor ¹⁰⁸. De asemenea, așa cum se știa mai tirziu, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în satul ialomițean Stelnică se afla o familie de boieri ai căror ascendenți erau veniți de peste Dunăre, de la Cernavodă ¹⁰⁹. Din felurite motive, au venit și s-au așezat pentru totdeauna în Principate români din diferite localități dobrogene ¹¹⁰, întregindu-se cu timpul populației de același neam în mijlocul căreia se statorniciseră.

Păstrînd proporțiile, putem spune, în concluzie, că stabilirea definitivă a unor români dobrogeni în Țara Românească și Moldova în secolele XVII—

¹⁰⁰ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 141, f. 135.

¹⁰¹ Louis Roman, *op. cit.*, p. 198.

¹⁰² Arh. St. Buc., colecția Achiziții noi, CVI/14; fond Mănăstirea Cozia, XLVII/34; fond Mitropolia Țării Românești CXVI/15.

¹⁰³ Florian Georgescu, Paul I. Cernovodeanu, Ioana Cristache Panait, *op. cit.*, p. 89—90.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 95.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 136—137.

¹⁰⁶ Tudor Mateescu. *Pricini ale românilor din Dobrogea judecate de organele judiciare ale Țării Românești (sec. al XVIII-lea)*, în „Studii și materiale de istorie medie”, IX, 1978, p. 129.

¹⁰⁷ George Potra, *op. cit.*, p. 518.

¹⁰⁸ George Potra, Nicolae Simache, *Contribuții la istoricul orașelor Ploiești și Tîrgșor (1632—1857)*, Ploiești, f.a., p. 477.

¹⁰⁹ Constantin Predeleanu, *Noțiuni istorice asupra județului Ialomița*, București, 1884, p. 45.

¹¹⁰ Amintim și faptul că, la 17 februarie 1758, cadiul de Hirșova, Ali Ibraliim, raporta la Poartă că mai mulți creștini din satul Pecineaga fugiseră în cîteva ostroave ale Dunării care, așa cum rezultă din document, aparțineau Țării Românești, de aceea se luaseră măsuri pentru readucerea lor. (Valeriu Veliman, *op. cit.*, p. 348).

XVIII¹¹¹ reprezintă un fenomen analog imigrării în Principate, în aceeași perioadă, a românilor transilvăneni. Stăpînirile străine sub care se aflau de secole atît Dobrogea cît și Transilvania, cu cortegiul lor de asupriri și apăsări, au făcut ca românii, care constituiau populația autohtonă a acestor provincii, să prefere, îndeosebi în unele momente mai grele, trecerea și staționarea pentru totdeauna în cea parte a vetrei strămoșești în care viața națională românească se desfășura liber. Totodată, acest fenomen atestă vitalitatea deosebită a acestor români care, pe de o parte au contribuit la sporirea populației Țării Românești și a Moldovei, iar pe de alta, prin plecarea lor, nu a fost afectat caracterul etnic al Dobrogei și al Transilvaniei, în care elementul românesc a rămas în continuare cel mai numeros.

RÉSUMÉ

Il est bien connu qu'à l'époque où Dobroudja — province roumaine pontique — était sous la domination des ottomans, des roumains de toutes les Principautés venaient s'installer ici. Mais il est moins connu qu'un processus contraire s'est produit aussi: des roumains de Dobroudja se sont définitivement installés sur la rive gauche du Danube. Il est certain que dès le début du XVIIème siècle, des roumains de Dobroudja ont participé en Valachie à la fondation des nouveaux villages dont la population avait traversé les frontières des Principautés. Dès la seconde moitié du XVIIIème siècle, les guerres russo-turques ont sérieusement affecté cette province et de nombreux roumains ont été forcés de se réfugier en Valachie et en Moldavie, plusieurs y sont installés pour toujours. On peut ajouter à ce processus les situations individuelles, déterminées par d'autres causes.

PRÉCIS

It is well known that at the time when Dobroudja — Romanian Pontic province — was under Ottoman rule many Romanians from Wallachia, Transylvania and Moldavia settled here. But there has also been an inverse process: Romanians from Dobroudja definitively settled on the left bank of the Danube. It has been demonstrated that at the beginning of the 17th century Romanians from this region participated at the foundation of new Wallachian villages (the so-called, „slobozii”) whose population had come across the Principality's borders. Starting with the second half of the 18th century the Russian-Turkish Wars deeply affected Dobroudja's territory and forced many Romanians to take refuge in Wallachia and Moldavia, afterwards some of them remained here for good. To this phenomenon we should also add the individual settlements caused by other different circumstances.

¹¹¹ Fenomenul va căpăta proporții după 1800, atît fuga în grupuri mari cît și cea individuală. Trebuie menționat și faptul că, după 1800, numele de familie *Dobrogeanu și Dicianu*, pot fi întilnite frecvent la stînga Dunării, mai ales în localitățile din vecinătatea Dobrogei. (Vezi și Mihai Brudiu, *op. cit.*, p. 28—29). Astfel, la 1831, în fosta raia a Brăilei apar mai mulți locuitori cu numele Dicianu: Nicolae sin Chiriac Dicianu la Cazasu, Stoica sin Neagu Dicianu la Scorțaru, Grigore din Nedelcu Dicianu la Tichilești, Tudoran sin Gheorghe Dicianu și Ene sin Georghe Dicianu la Pecineaga, Dumitru sin Dia Dicianu la Brăila. (Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 846, f. 119, 140, 157, 159, 164 ș.a.). Ei erau, cu siguranță, descendenții unor români dobrogeni statorniciți mai demult la stînga Dunării.